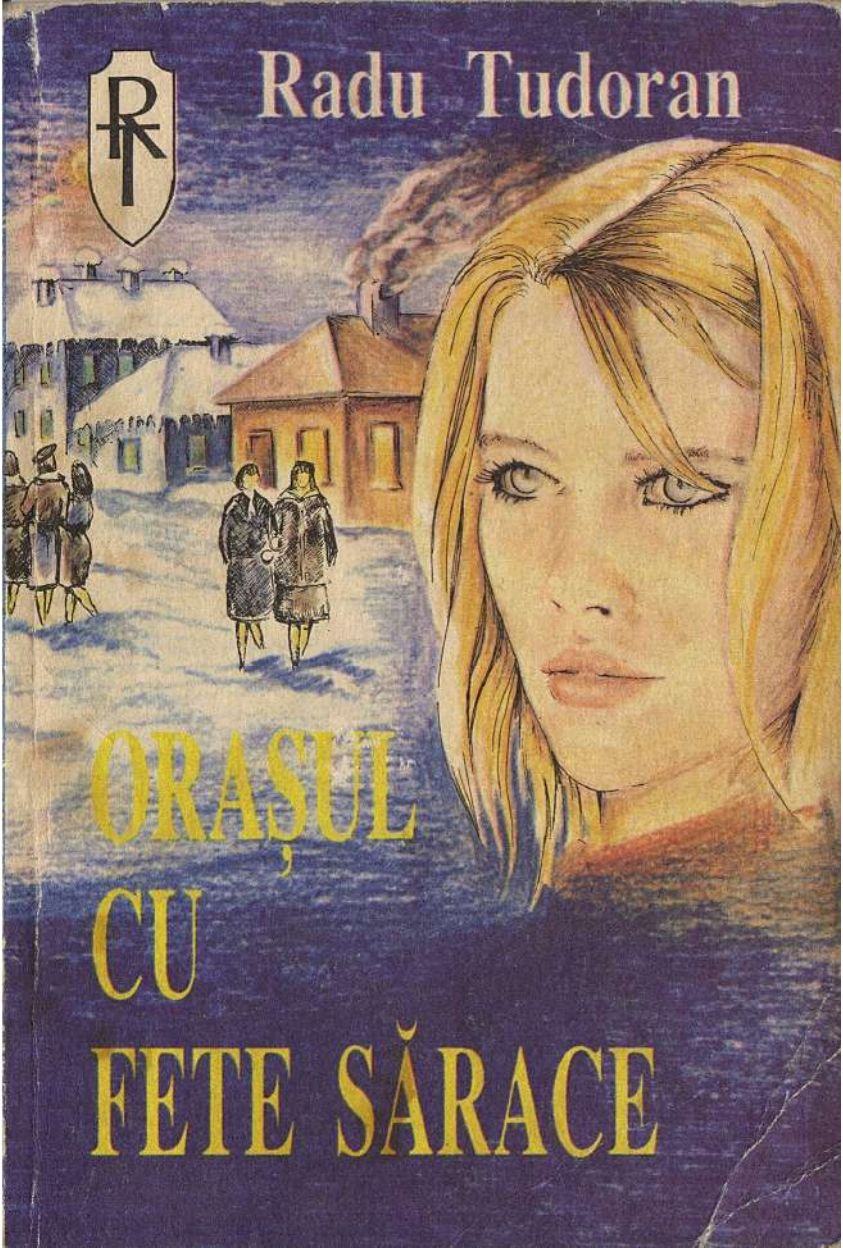
Radu Tudoran
ORAȘUL
CU
FETE SĂRACE

De cînd ajunsese cu slujba în răsăritul ţării, Marinică întîlnise pe străzile oraşului basarabean atîtea fete, că se minunase gîndindu-se ce sumedenie de pîntece se căzniseră să le aducă pe lume. Parcă seceta şi sărăcia le priise, aşa erau de multe. Se năşteau şi creşteau, claie peste grămadă, încît nimeni n-ar fi putut să le ţină socoteala, dacă n-ar fi fost unele cumetre să-şi arunce ochii după ele pe deasupra ulucilor şi să le însemne în minte, cu mai multă grijă decît erau însemnate in catastiful primăriei.

Erau atît de multe fete, încît seara cînd ieşeau să se plimbe, umpleau strada principală de pe un trotuar pe celălalt, fără să lase nici o fîşie goală, ca şi cînd ar fi fost toate laolaltă topite într-un aluat mişcător prin care nu poţi trece fără să te lipeşti.

Nu aveau ca înfăţişare nimic de seamă, la fel de cum nu aveau nimic de seamă în vorbă şi în îmbrăcăminte. De la cele înalte şi deşălate, pînă la cele scunde, cu umerii căzuţi şi cu şoldurile joase, fluturau pe trotuarele desfundate rochii asemănătoare, de cîrpă nu prea scumpă, croite după jurnalele de modă de la Bucureşti pentru cucoanele bogate.

Dorinţele lor erau mici şi uniforme: o bască frumoasă cu căptuşeală de mătasă şi cu ştampilă aurită, un palton negru pentru iarnă, o rochie de cîrpă în primăvară, şi alta de mătase ieftină, la venirea verii.

Pentru ele, cum se întîmpla mai cu toate, viaţa începea pe la paisprezece ani, o dată cu plimbările din centru.

În anul următor îşi găseau un drăguţ care să le sărute, pe după gardul grădinii publice, apoi, un altul mai grăbit, să le tîrască în stufărişul de la marginea oraşului. Zilele care urmau le mai aduceau noutăţi doar în îmbrăcăminte: un ciorap frumos, un pantof cu tocul înalt, o bască de la Bucureşti. Trecînd anii, cumetrele le pierdeau urma; în catastif numele lor rămînea stingher şi astfel pentru oraş cronica li se încheia cu mult înaintea morţii. Pentru prea puţine dintre ele viaţa însemna un măritiş, aproape totdeauna nelimpede. Nimeni nu ştia în faţa cărui primar au iscălit învoiala, ce preot le-a pus cununile pe cap, ce clopot a bătut la nuntă, ce zestre a avut mireasa, ce apucături şi ce meserie bărbatul.

Erau şi fete ce nu se amestecau în gloată, fiind născute din părinţi cu stare bună. Acestea plecau de mici în alte oraşe, dacă nu chiar în capitala ţării, de unde se întorceau după mulţi ani, parfumate, vorbind franţuzeşte, cu învăţătură multă, cu rochii frumoase şi cu ciorapi subţiri. Socotelile lor nu puteau fi ţinute de cumetre, fiindcă ele dacă aveau iubiţi, nu şi-i aveau pe aici şi cînd rămîneau însărcinate, lepădau în altă parte.

De aceea oraşul rămînea, în întregime, al fetelor sărace.

Marinică avusese de la început în mijlocul lor un loc privilegiat. Nu că ar fi fost frumos, că nu era, la fel cum, ce-i drept, nu era nici slut. Un om acolo, ca toţi oamenii, cu părţi bune şi părţi rele. Spre treizeci de ani ai vieţii, se arăta potrivit la statură, bine legat în umeri, negricios la faţă, cu sprîncene stufoase şi cu priviri haine. Uneori nici nu se băga de seamă că unul din umerii săi trăgea puţin în sus, parcă a nedumerire, că fălcile cam noduroase se desprindeau din linia obrazului ca la buldogii furioşi, că nasul cîrmea puţin

într-o parte, abătîndu-se de la drumul drept prin mijlocul figurii.

Un om cu asfel de înfăţişare nu prea făţoasă, dar nici slută, nu se putea să nu stîrnească puţină mişcare printre fetele unui oraş, unde despre străini se crede că aduc cu dînşii obiceiuri frumoase, şi unde nu se găsesc bărbaţi pe toate drumurile.

Dacă, intr-adevăr, Marinică aducea în cufărul său periuţă de frecat dinţii, pomadă de dat pe păr şi apă de colonie, nu avusese timp să se întrebe nimeni, căci mai repede se aflase ce rost avea venirea lui. Şi poate că dacă ar fi scos din buzunar ordin să răstoarne pe prefect şi să se aşeze pe scaunul lui împodobit cu flori dăltuite, de la prefectură, nu ar fi stîrnit între localnici un interes şi un respect mai mare. Fiindcă ordinul îl numea şef peste depozitul de lemne al statului, ceea ce într-un oraş chinuit de geruri şi fără mijloace de încălzire, îl făcea să apară în ochii oamenilor ca un semen extraordinar.

Strîns între stepă şi limanul Nistrului, oraşul nu avea, zeci de kilometri spre Nord sau Apus, nici urmă de pădure. Vagoanele cu lemne care soseau în gară, după drumuri lungi şi ocoluri nefolositoare, se împărţeau cu preţuri mari la autorităţi, la şcoli şi la puţinii chiaburi pe care nu-i durea în fundul pungii cînd o scormoneau. Pentru ceilalţi oameni, încălzitul însemna o amăgire: un maldăr de stuf topit la iuţeală şi cu puţin folos, în uşa sobei flămînde. Iarna trecea peste dînşii ca o roată grea cu zimţi ascuţiţi, de sub care ieşeau în primăvară, după hibernare, cu pielea tăbăcită ca după argăseală.

Cîteodată tremurau de frig chiar oamenii bogaţi şi chiar primarul, prefectul, poliţaiul. Era cîte o iarnă mai apăsătoare cînd sobele arătau multă lăcomie şi stivele din curte se

sfîrşeau pe neaşteptate. Atunci impiegatul de la poştă bătea, cu degetele îngheţate, în fiecare zi cîte o telegramă disperată; dar trenurile pornite de la munte, înţepeneau în troiene, la marginea cîmpiei.

În iernile acestea, cînd oraşul suferea de ger pînă în măruntaiele sale cele mai ferite, unui singur om, cel cu depozitul de lemne, nu-i păsa de prăpădul gerului, nu-i păsa de necazurile lumii, ci scotea de prin ascunzişurile şoproanelor, buturugi întregi, pe care le înghesuia în sobă, ca să se pîrjolească împărăteşte la dogoarea lor.

Iată de ce, din prima iarnă, casa lui Marinică atrăsese atîtea fete, încît omul începuse să le încurce numele. Veneau, împinse de viscol, una după alta, şi cum plecau unele, soseau altele în loc. Marinică le primea în izmene, cu cămaşa de noapte înflorată, desfăcută la gît pînă sub coşul pieptului păros şi despicată pe lături pînă înspre şolduri, le rîdea cu gura mare, socotind că aşa îşi arată bunătatea, apoi punea gramofonul să cînte cîntece de dor, din ţară: "Hi, hi, hi murgule, hi!", "Aolică, surioară", "Nistrule pe malul tău"...

Fetele se lipeau, cuminţi, cu spinarea subţirică de sobă şi ascultau în tăcere ţipetele gramofonului, în timp ce Marinică golea pe nerăsuflate, pahare cu vin negru.

– Ha! Ha! puterea românului! răcnea, bătîndu-se cu pumnul în piept, atît de puternic încît huia odaia.

Alteori punea gramofonul să cînte nuneasca, o horă repezită, pe care se apuca să o joace aprins, izbind cu piciorul în podea şi chiuind sălbatic.

Veneau fel de fel de fete în odaia lui Marinică; şi frumoase şi mai urîte, şi mai îngrijite şi mai nespălate, şi el se mulţumea cu ele, oricare le-ar fi fost înfăţişarea. Este adevărat că jinduia după unele, după acelea grăsuţe, cu

picioarele roşii, pe care le vedea peste drum, la cişmea. Cînd se aplecau să ridice găleţile, rochiile se săltau şi le dezgoleau pînă sus, lăsînd să se vadă pielea înroşită de ger. Acelea erau însă servitoare la oameni bogaţi şi nu aveau timp de pierdut prin case străine.

Aşa au trecut pe sub acoperişul lui, odată cu grelele săptămîni ale iernii, multe din fetele orasului. Dacă au găsit sau nu, la el, obiceiurile frumoase care îi fac pe străini plăcuţi, nu şi-au dat nici ele singure seama. Marinică ţinea în cufăr o periuţă de frecat dinţii, dar n-o folosea totdeauna; pe păr, nu se ungea cu pomadă şi apa de colonie pusă într-o sticluţă mică se vărsase în timpul drumului, parfumîndu-i încins rufăria.

Însă deasupra oricăror alte dorinţi ale fetelor, el avea în stăpînire depozitul de lemne din piaţă, deajuns ca ele să-l placă. Uneori, cînd îl prindea mila da sărăcia lor, le mai azvîrlea şi cîte o monetă galbenă sau, alteori, dacă le vedea flămînde, le lăsa pe colţul mesei resturile ospăţului său: cîte o felie groasă de salam, cîte o bucată de brînză, vreun cap de chefal sărat, cu un colţ de pîine albă şi cu un pahar de vin. În căldura toropitoare a odăii, pentru fetele hămesite, mîncarea făcea din Marinică un fel de stăpîn bun şi milostiv. Înfulecau grăbite, cu înghiţituri mari, care le hîrjîiau gîtlejul, în timp ce el, desfăcut la pîntece, se întindea pe pat de unde, fumînd mulţumit, le urmărea dumicatul.

Cîteodată le povestea întîmplări din viaţa lui. Atunci se întrista şi înjura pe judecători şi pe ofiţeri, că nu-l băgau în seamă, ca şi cînd n-ar fi fost şi el în slujbă la acelaşi stat cu dînşii.

Fetele ascultau fără să înţeleagă prea bine şi se mirau că un om care avea căldură toată iarna, mai poate fi necăjit.

În primăvară, spre postul Paştelui, Olea, fata plăpumarului, muri de tuse roşie. Marinică îsi amintea de făptura ei plăpîndă, cu capul palid şi cu petele bolii pe obraz. Din pricina primăverii, sau poate din cine ştie ce altă pricină, se simţi copleşit de mîhnire şi trimise plăpumarului o căruţă întreagă cu buturugi. Dar bătrînul sau nu înţelesese despre ce e vorba, sau că nu avea nevoie de lemne, acum, cînd soarele începea să dogoare, îndreptă căruţa înapoi la depozit, spunînd să fie lăsat în pace.

S-au mai petrecut şi alte fapte, parcă ciudate, în primăvara aceea. În miezul zilei, fără nici un nor pe cer, fîşii din apa limanului, se înnegreau cît vedeai cu ochii în sus, ca şi cînd nişte şerpi uriaşi ar fi răscolit-o pe dedesubt. Din larg venea cîte o boare, aci călduţă, aci umedă şi rece. Prin corpul omului fiori porniţi din jos, din vîrful degetelor de la picioare, se întîlneau la mijloc, în coşul pieptului cu alţi fiori, porniţi din creştet şi din izbirea lor se isca în dreptul inimii un vîrtej plăcut, ameţitor.

Marinică se aşeza sus, pe malul limanului şi urmărea mersul bărcilor negre ale pescarilor, întrebîndu-se cum puteau pînzele lor murdare să le poarte în toate părţile şi chiar într-acolo de unde bătea vîntul. Se gîndea apoi la oamenii de la el din sat şi îşi amintea cum plecau dimineaţa, cu topoarele la spinare, să taie lemne în pădure. Atunci i se părea că oamenii de la munte au coborît la apă şi s-au făcut pescari. Socotea că dacă s-ar fi dus jos pe lîngă ţărm, să-i strige pe numele lor vechi, ei i-ar fi răspuns.

Zilele se scurgeau cu astfel de gînduri şi Marinică nu băgă de seamă că fetele care pînă atunci ciocăneau la fereastra lui, se răreau încetul cu încetul. Vîntul călduţ aducea din sus, dinspre gura Nistrului, o adiere proaspătă de stuf înverzit şi fetele lepădau paltoanele mohorîte de

peste iarnă, pentru a porni pe malul limanului să caute în iarbă albăstrele. Marinică vedea că după ele se ţin băieţii, îşi închipuia că ajungîndu-le mai sus, dincolo de sălcii, le răsturnau în bălării şi se hîrjoneau cu ele. Dar parcă erau nişte fete fără nume, aşa de puţin îl supăra plecarea lor. Acum îi era dor de altecelea, de casele şindriluite de la el din sat, şi de fetele de acolo, cu ochii mai mari, mai negri şi mai ruşinoşi.

În starea asta îi era fiinţa, cînd în duminica dinaintea Floriilor, o întîlni pe Mura. Atunci, în cugetul lui, tot neînţelesul primăverii se topi dintr-odată într-o formă foarte luminoasă, căreia putea să-i dea numele adevărat, fără greutate. Căci, din clipa din care văzuse fata şi-i plăcuse, inima începuse să-i bată cu altfel de zvîcnitură.

Ca mai toate fetele oraşului, Mura, după ce pierduse cîţiva ani în ucenicie pe la croitoresele din centru, înţelegînd că nu va putea face cine ştie ce ispravă cu o astfel de meserie, într-un oraş în care prea puţine femei nu-şi cos singure rochiile, se lipsise de învăţătură şi începuse să umble pe străzi, după vreun bărbat chipeş, care s-o ia de nevastă. Şi fiindcă dracu îţi iese uşor în cale, mai ales dacă îl cauţi cu lumînarea, dădu peste un plutonier dezgheţat şi curăţel, care cu vorbe meşteşugite o tîrî în odăiţa lui, peste drum de regiment, unde o nunti fără a pierde multă vreme.

De atunci, cînd văzu care le e puterea, Murei începu să-i fie frică de bărbaţi şi să-i ocolească speriată. Rar se mai întîmpla să se mai lase înghesuită în fundul curţilor, pe iarbă, de cîte unul mai arătos şi mai darnic, dar după aceea, multe zile mîncarea i se oprea în gît fără să-i priască. Spusele celorlalte fete, care povesteau cum se culcă în unele seri chiar cu doi bărbaţi, i se păreau înspăimîntătoare şi de necrezut.

Altfel, nu avea înfăţişarea uscată, aşa cum o arăta firea. Era poate chiar într-un fel frumoasă, cu capul ei rotund şi alb, cu obrajii bucălaţi, cu ochii micşoraţi de pleoapele grăsuţe. Îşi îngrijea unghiile pe care le vopsea cu roşu în fiecare săptămînă şi părul pe care dimineaţa îl încreţea mărunt, cu fierul. Uneori, cînd o prindea vîntul pe stradă, îi ridica în cîrlionţii încîlciţi tot praful de pe caldarîm, făcînd-o să se înapoieze acasă cu părul cenuşiu.

Cine ştie cum îi pria viaţa de calicie, că nu se jigărea în nici un anotimp, nici atunci cînd tovarăşele ei muncite trudnic şi hrănite prost, se sluţeau ca după boală.Avea chiar rotunjimi îmbietoare, le purta însă fără să-şi dea seama, ca pe un bagaj oarecare. Cînd şoldurile ei, sub cordonul prins pe talie, se legănau în mers cu un ritm plin de înţeles, Mura nu simţea nici sfiala fetelor ruşinoase, nici mulţumirea celor deochiate. Doar cînd un bărbat îi aţinea calea, tresărea speriată şi se pregătea de apărare.

Ce putea face în faţa unei astfel de fete, un om înamorat cum era Marinică? Să intre în vorbă cu ea, izbutise, după multă trudă şi îşi umpluse astfel un mare gol în suflet. Dar după cîteva zile, golul se lărgi şi de data aceasta nu mai avu cum să-l umple, căci fata se ferea cu încăpăţinare să calce peste pragul lui.

Ce nu făcuse omul, doar o vedea-o înduplecată! Întîi i-a trimis scrisori migăloase, scrise mărunt pe cîte patru feţe, fără să ştie că fata abia putea silabisi, şi numai pe slovă tipărită. Copila gazdei, care ducea plicurile, se întorcea fără răspuns. După a zecea scrisoare, i-a adus doar o dorinţă:

– Mura roagă frumos, că decît scrisoare, mai bine trimiteţi parfum.

Atunci, Marinică i-a trimis şi parfum. Iar după parfum i-a trimis prăjituri, pe urmă cămaşă şi stambă de rochie, dar darurile nu l-au ajutat.

Paştele a trecut cu nopţi nedormite, cu zile pustii. Copacii înverziseră, soarele dogorea din ce în ce mai tare şi din apa limanului începu să se ridice, abia văzută printre gene, boarea pîlpîitoare a verii.

Cînd oraşul încins de căldură, coborî cu trupurile goale pe malul limanului, să se scalde, Marinică se afundă în cîrciumi şi se apucă să bea vin rece de la gheaţă. Şi între paharele năclăite, află, azi una, mîine alta, că Mura nu-i de rangul lui, că s-a întins cu atîtea puşlamale, că s-o dea dracului de putoare, dacă face atîtea nazuri!

Dragostea lui s-a înnecat în băutură şi în astfel de vorbe urîte. Dar ambiţia nu l-a părăsit, ba dimpotrivă, l-a făcut să o dorească mai înverşunat. De aceea, încins de băutură, de dorinţă şi de soarele ucigător al verii, i-a trimis Murei cuvînt hotărîtor:

– Să spună ce vrea, că-i dau orice, numai să vină!

Iar fata gazdei, a adus nevinovată, fără întîrziere răspunsul:

– Mura spus, că iei pe ia de nievast'?

Atunci omul, chinuit de atîta aşteptare nu s-a mai putut stăpîni. Dezlănţuindu-şi mînia pe lucruri fără vină, a pus mîna pe gramofon şi izbndu-l de podea, praf l-a făcut, a aruncat plăcile pe fereastră, în mijlocul străzii, cu scaunul a spart lampa din perete şi dîndu-i fetiţei brînci pe uşă, a răcnit ieşit din minţi:

– S-o ia de nevastă dracu', cu mă-sa cu tot, şi pe tine, broască unsuroasă, şi pe tot neamul vostru puturos!

*

* *

Înadins sau din întîmplare, odată cu venirea toamnei, Marinică schimbîndu-şi locuinţa, se mută pe strada liceului de băieţi, peste drum de casa Murei. Avea poate ceva de gînd, căci aruncîndu-şi privirea peste gard, dincolo, la ferestrele fetei, coada ochilor i se încreţea uşurel, într-un surîs tainic.

Nimeni n-ar fi putut şti care era gîndul acela, căci el nu suflă nimănui nici un cuvînt. Auzea prin cîrciumi vorbe urîte despre fete: cum una, Marusia, fată de negustor, a intrat pe fereastră la un ofiţer, s-a împiedicat, a căzut cu genunchiul în geam şi s-a tăiat atît de rău încît au dus-o la spital; că la liceul de fete, are să vină un doctor de la Bucureşti să le caute, care nu au fost cuminţi; că pe preşedintele tribunalului l-a văzut cineva, cu o elevă, pe lîngă Cetate...

Marinică auzea cîte o astfel de vorbă chiar despre Mura lui. Odată, nici nu se răcorise vremea bine, fata ieşi să se plimbe, mai mult să se fudulească, în palton nou, pe strada principală. Lumea spunea că paltonul i l-a adus da la Chişinău stăpînul uzinei electrice. Marinică socoti că şi el îi cumpărase rochie de primăvară şi pantofi şi alte atîtea lucruri, fără nici un folos.

Apoi, cînd toamna îşi încreţi obrazul, în gară începură să sosească vagoanele cu lemne şi el, luat de treburi, nici nu mai avu timp să se gîndească la ce spune lumea. Se îngriji de nevoile primăriei, ale prefecturii, ale şcolilor, ale chiaburilor, dar nu le uită nici pe ale sale şi ciupi uşurel socotelile, să iasă cu prisos.

Într-o zi, Mura văzu din fereastră cum peste drum, la poarta lui Marinică se oprise un şir de căruţe din care descărcau lemne; ea nu le luă în seamă, gîndul ei era numai la paltonul cel nou. Marinică însă, cînd venea la prînz acasă

şi vedea stiva ridicîndu-se, îşi încreţea uşurel colţurile ochilor, cu zîmbetul lui tainic, mulţumit.

La prima ninsoare, stiva era aşa de înaltă, încît se vedea de două palme deasupra gardului şi vecinii o priveau cu jind.

Singura durere care se dovedise temeinică, fusese aceea pricinuită de gramofonul stricat. Zadarnic îi adunase rotiţele de pe duşumele şi le dusese la atelier, nici un meşter nu se mai încumetă să repare maşinăria. Seara cînd venea la culcare şi vedea pe dulap pîlnia instrumentului, singura piesă rămasă nevătămată, Marinică se simţea cuprins de tristeţe, se trîntea pe pat cu ochii închişi şi parcă ar fi plîns.

A trebuit să treacă multă vreme pentru a se hotărî să cumpere un alt gramofon. Cele noi, numite patefoane, în cutii mai mici, adevărat, parcă mai frumoase, dar cu siguranţă mai şubrede, nu îl atrăgeau; sunetul lor, mai dulce şi mai mîngîios, nu avea puterea gramofoanelor de altădată. Cînd în sfîrşit aduse în casă un patefon, îl privi cu neîncredere, îi învîrti manivela în silă şi cu teamă, să nu-i sară arcul. Nici cînd recunoscu vechile cîntece de dor, nu se simţi mai mulţumit...

Cu timpul, începu să se împace. Pipăi învelişul de pînză albastră al patefonului cel nou, colţurile de metal lucios, pîrghia care ţinea capacul ridicat, cutiuţa pentru ace şi cu încetul îl privi mai puţin bănuitor.

Din momentul acela, uitînd ultima durere, alte păreri de rău nu-i mai tulburau viaţa şi cînd fetele începură să bată din nou la fereastră, le primi rîzînd, la fel ca anul trecut, puse patefonul să cînte, jucă *nuneasca*, izbind cu piciorul în podea şi le azvîrli darnic bani galbeni, ca şi cînd din primăvară, de cînd văzuse limanul brăzdat în lung de

curenţi calzi, şi pînă la căderea brumei, ar fi călătorit tot pe un drum fără spini.

Fetele erau bucuroase să-l vadă rîzînd şi se fereau să-i aducă vreo supărare.Dar veselia lui era în acest timp săpată pe dedesubt de un gînd pe care îl ascundea cu grijă. Căci la vreo zece zile înaintea Crăciunului, cînd pe neaşteptate, iarna, pînă atunci deosebit de blîndă îşi dezveli deasupra oraşului faţa ei îngheţată, strivind acoperişurile caselor, obrazul lui Marinică luă dintr-odată o altă culoare şi veselia i se închise crunt în cutele adînci dintre sprîncene. Atunci porunci să se facă atîta foc, încît în odaia lui să fie cald ca la baia turcească. Pe urmă îndulcindu-şi glasul, chemă pe fetiţa gazdei, îi dădu o pungă cu bomboane şi o căciuliţă frumoasă cumpărată de mult, din piaţă, îndemnînd-o să se ducă peste drum ca să-i povestească Murei, ce cald e la domnu' Marinică.

Pînă a nu se lăsa frigul, Mura bătuse de zor străzile din centru, ca să se oglindească în ferestrele mari ale magazinelor, cu paltonul ei cel nou. Întîlnea multe fete în oraş; unele o priveau cu ciudă şi o pizmuiau, altele, care se credeau mai bine îmbrăcate, nu o băgau în seamă.

Dar şi unele şi altele aveau în priviri un fel de teamă, parcă aşteptau să pice din cenuşiul cerului închis o nenorocire. Vîntul le prindea pe la colţurile străzilor şi le scutura poalele paltoanelor subţiri, ciupindu-le cu degetele reci pe dedesubt, silindu-le să le strîngă pe la case. Ele înfruntară frigul mai departe şi veniră să se plimbe multe zile, ca şi cînd cine ştie ce noroc ar fi avut de găsit pe stradă, înaintea iernii.

Cînd cerul se crăpă la orizont spre nord şi lăsă vîntul să scape sub acoperişul său, Crivăţul coborî despletit pe

Nistru, aducînd în nări fulgi îngheţaţi de zăpadă. Atunci fetele fugiră, lăsînd străzile goale.

Trei săptămîni lungi, pînă după Anul Nou, Mura a rămas în casă, tremurînd de frig. Braţul de stuf pe care îl înghiţea soba seara, răspîndea în odăile mari şi reci un abur subţire, mai mult umezeală şi mai puţină căldură. Pereţii asudau şi picăturile mărunte de apă, alunecînd ca nişte broboane de sudoare rece, păreau că au să spele tencuiala, să lase piatra dedesubt despuiată.

Mura sătea la fereastră şi încerca să recunoască obrazul puţinilor trecători pe care viscolul îi purta mînios din spate, ducîndu-i după voia lui în sus şi-n jos. Uneori, vîntul se schimba pe neaşteptate şi izbea în fereastră de parcă ar fi bătut cu pumnul. Fata ar fi vrut să se ferească, să treacă în odaia cealaltă, mai adăpostită şi mai călduroasă, dar acolo o aşteptau cicălelile bătrînei, maică-sa, femeie bănuitoare şi rea.

Cînd vîntul se liniştea pentru cîteva clipe, vedea că între toate hornurile mahalalei, singurul din care ieşea fum era la casa de peste stradă. Ea nu ştia cum Marinică arunca dinadins cîte o mînă de rumeguş umed în gura sobei, ca fumul să fie mai negru şi momeala mai mare. Vedea cum în spatele gardului, golul din stivă se mărea pe fiecare zi şi socotea că astfel de risipă, nu-i poate plăcea lui Dumnezeu. Sau, se întreba de ce trebuie să doarmă un singur om într-o odaie încălzită, unde ar putea uşor să încapă zece calici îngheţaţi?...

Noaptea se scula din somn cu picioarele înţepenite de frig şi nu mai putea adormi. Atunci vedea la casa de peste drum ieşind scîntei din horn; vîntul le lua şi le purta pe cerul negru, amestecîndu-le printre stele. Cînd clipeau ultima oară, stingîndu-se, Murei i se părea că frigul se face dintr-odată mai mare.

În unele din nopţile acestea, în crîmpeie chinuite de vis, se vedea culcîndu-se cu Marinică, în patul lui, lîngă soba încinsă. Atunci, în loc să se bucure de căldură, tresărea speriată şi se trezea îngheţată, în sudori reci.

Stiva de lemne din odaia lui Marinică ajunsese la jumătate, cînd, după ce sărbătorile şi Anul Nou trecură înspăimîntate de viscol, vîntul conteni şi gerul păru că se înmoaie. Într-o dimineaţă, prin aburii ceţoşi ai răsăritului, soarele îşi arătă neclar obrazul roşiatic; de pe crengile copacilor, cojile de ghiaţă se desprinseseră şi căzură cu sunete cristaline; cîteva vrăbii flămînde coborîră în mijlocul străzii, să rîcîie, după grăunţe, bălegarul îngheţat în zăpadă; oamenii deschiseră uşile şi ieşind în prag priviră cerul nedumeriţi.

Era în ziua cînd, văzîndu-şi aşteptările înşelate şi lemnele arse zadrnic, Marinică pornise îndesat la cîrciumă, să se îmbete.

În aceeaşi zi, fetele năpădiră strada principală în paltoanele lor negre. Acum aveau obrajii mai palizi şi cearcănele de sub ochi mai negre, dar pe buze stătea gata să le răsară zîmbetul încrezător al primei zile calde dinaintea primăverii.

Spre amiază, Mura, după o dimineaţă întreagă de desfătare, porni spre casă, mîngîiată pe ceafă, blînd, de razele dulci ale soarelui. Ducea în suflet o lumină nouă, ca toţi oamenii întîlniţi în cale. Dar la colţul străzii, se opri cu inima împietrită şi deodată sîngele i se răci; cît se vedea cerul în faţă, din sus, dinspre Nistru, coborau nori negri, grei, rostogolindu-se ameninţători. În cîteva clipe, soarele pieri şi după un sfert de oră oraşul, strivit de tăvălugul viscolului, muri încă o dată.

Astfel, jocul nefiresc al vremii, trimiţînd în miezul iernii

o solie mincinoasă, o prinse pe Mura de pe stradă şi-o azvîrli ca pe un fulg acolo unde-i fusese silă să se ducă. Fiindcă dacă putuse să se lupte cu gerul atîta timp, nelăsîndu-se învinsă, acum, după ziua luminoasă, cînd soarele o făcuse să-şi desfacă încordarea, nu mai avusese curaj să strîngă iarăşi dinţii, pentru a se întoarce la o nouă iarnă, între pereţii de piatră asudaţi.

*
* *

Beţia îl oprise pe Marinică să se bucure îndeajuns. Cînd se întoarse împleticit şi o văzu aşteptînd la marginea patului cu ochii măriţi de spaimă, nu o recunoscu prea bine şi nici nu pricepu limpede ce se întîmplase. Iar primul gînd care i se lumină apoi, făcîndu-l să rînjească bucuros, fu că stiva din curte nu se topise degeaba. Atunci, tăbărî peste fată grohăind...

Spre seară, Mura îşi adună cu silă trupul în cămaşa sfîşiată, şi se ridică din pat. Omul dormea adînc, pe o coastă, cu părul căzut pe ochi, cu gura murdară de bale uscate. Fata simţi valuri de greaţă răscolindu-i măruntaiele şi înţelese că trebuie să plece, să fugă numaidecît. Îşi căută îmbrăcămintea răvăşită, ascultînd înfiorată vaierele Crivăţului la geam.

Odată cu înserarea, cea de a doua iarnă se lăsa mai apăsătoare, mai cumplită.

Mura se gîndi cum va trece drumul prin troiene, cum va împinge cu umărul în poartă, cum va intra în tinda goală, apoi în camera ei, rece ca o gheţărie. Îşi trase în picioare pantofii scîlciaţi, amintindu-şi de nopţile lungi în care frigul nu o lăsa să doarmă şi se cutremură; dar porni, hotărîtă să înfrunte vremea.

Abia trase zăvorul, şi-o răbufnire de vînt izbi puternic uşa, aruncînd-o de perete, lăsînd să năvălească înăuntru iarna furioasă, cu toate spaimele ei. Mura simţi o vînturătură de zăpadă arzîndu-i obrazul. Se feri speriată, parcă nemaiîndrăznind să înfrunte prăpădul de afară. Tremurînd, închise uşa şi cu ochii tulburi, mai dădu un ocol nehotărît, odăii.

Pe masă, lîngă patefonul deschis, o scrumieră răsturnată răspîndise mucurile de ţigări şi scrumul cenuşiu pe jos. Lîngă dulap, o puşcă veche, ruginită, atîrna strîmb pe perete. Sus, peste pîlnia roşie a gramofonului, îşi întindea aripile cenuşii o bufniţă împăiată. Fetei i se păru că ochii ei bulbucaţi, sticloşi, o fixau ameninţători, poruncindu-i să plece.

În fundul patului, Marinică dormea mai departe, sugîndu-şi buzele murdare. Mura îşi luă ochii de la el şi privi aiurită restul încăperii. Apoi se apropie de sobă, încercă dacă e caldă, se aplecă sub pat de unde scoase doi butuci şi-i aruncă unul după altul în foc, urmărind cum îl cuprinde vîlvătaia. Lemnele trozneau vesel şi răspîndeau scîntei mari pînă în mijlocul odăii. Fata le privi cîteva clipe, nedumerită; pe urmă tresări şi cu o pornire nouă se lipi apăsat de sobă, fără să simtă usturimea jarului, care prin uşa deschisă îi dogorea picioarele. Braţele ei strînseră pătimaş zidul fierbinte, cum nu strînseseră niciodată vreun bărbat, căutînd parcă să răzbune astfel suferinţa corpului, după atîtea zile petrecute în ger. Suportă dogoarea în piele, în măruntaie, în obraz, în ochi, în suflet, adunînd cu lăcomie desperată căldura, în toate părticelele fiinţei.

Soba duduia; în pat omul sufla greu; iarna aştepta la geam, cumplită, albă şi pustie.

1939